

ՀԱՆԴԻՍ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՐԴԱՏ

ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԹԱՏՐԵՐԳԱԿԱՆ

ՅԵՐԻՍ ԱՐԱՐՈՒԱԾՍ

ՁԵԿՈՒՅՈՒՄՆ

Յերկասիրութեանս յայսմիկ՝ առաջնորդ իւր կալեալ է հեղինակն շնորհալից անգեղոս, և ըստ վիպացն է յարմարեալ զիսոս, ի լեզու տաղաչափական ի պէսպէս անգամս տողից, և ի յանգս աւարտեալ զնոյն, ըստ հետեւեալ կարգի: Յարարուած Ա. Աղօթք Գրեգորի. նախանձ Պաշտականաց ընդ Գրեգորի. Ատենաբանութիւն. Գովեստ, և Պաշտօնասիրութիւն Տրդատայ. Հրաւէր Գրեգորի ի զոհ. Մերժումն նորա. Տանջանք նորին բաղմաղգի. Ամբաստանութիւն, և Վճիռ ի բանտարդելութիւն. Յորդոր զօրականին ի մարտ. յԵԲ. Տեսարանս:

Յարարուած Բ. Խօսք Սմբատայ. Կոտորած Հռիփսիմեանց. Մոլեգնութիւն Տրդատայ. Սարսափ Պաշտականաց յերեսաց նորին. Զբոսանք որսոց. Շրջումն Տրդատայ յանձանից կերպարան. Ողբք. Յայանութիւն Խոսրովիւրայ. Աղատութիւն Գրեգորի. Զիշխ Պաշտականաց. Երթ Գրեգորի ի Կեսարիա. յԵԲ. Տեսարանս:

Յարարուած Գ. Խորհուրդ. Պատեբաղմ և Պարտութիւն Քրմաց. Ապաշխարութիւն Տրդատայ. Աղերս Զարեհի. Արտաքսումն Քրմաց յերեսաց Տրդատայ. Դարձ Գրեգորի ի Հայաստան, և Հիւրընկալութիւն նորին. Կործանումն բաղնաց. Քարողութիւն Գրեգորի. Անէծք Զարեհի. Յեւին կացուրդք. յԵԲ Տեսարանս:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԻ ԹԱՏԵՐ

ՏՐԴԱՏ, Արքայ Հայաստանեայց.
ԳՐԻԳՈՐ, Պաշտօնեայ Արքայի և Լուսաւորել.
ՍՄԲԱՏ, Սպարապետ Տէր Բագրատունեայ.
ԱՐՏԱՒԱԶՐ, Խորհրդական Արքայի և Պաշտօնեայ պատեբաղմի.
ՏԱՃԱՏ, Պաշտական իշխան Առցաց.
ՕՏԱՅ, Նախարար Գործակալ Արքունեայ.

ՎԱՀՐԱՄ, Նահապետ Անգեղ տան.
ԲԱԲԻԼԵՆ, Զօրավար և Տէր Ամատունեայ.
ՇՈՒԱՐՇ, Դահապետ իշխան Հաշտենից.
ԶԱՐԵՀ, Քրմայեւ Աւագ.
ԱՐՄԱՅԻՍ, Որդի Քրմայեւտին.
ԱՐՁԱՆ, Օգնական Զարեհի.

ԱՐԱՐԱԽԱՅ Ա.

Տեսարանն է յերկեղաց Գաւառ յերկզա Աւանի, թա հռչակաւոր մենեանն Անահտայ,
Բյրակ մի, և առ ստորոտով նորա զիտ :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

Գրիգոր

Որ էն յայեր յանպարագիր աթոռ բազմեալ համիլխան ,
Լեզուաւս որպէս փողաբարբառ կարդամ ըզլիսաւս քում անուան .
Ի՛բր յամեցայց դանդաղելով յորհներգութիւնս բերկրարար
Ձի սիրագրաւ հողածընաց մըտեմութեան անձկացար ,
Ընդ հեզ հովուաւ նոր հօտ խաշանց ի սուրբ փառախ տաւաղին .
Դու զայն ստացար , Որդի Միածին , գընովդ արեան 'ի խաչին ,
Որով ըզբեզ ծանեան Աստուած , առ քեզ դիմեն համերամ
Մըշտամըռունչ ըզբեզ օրհնել յաւուրց յաւուրս եօթն անգամ :
Բայց զի պընդեալք յարատեան բազումք ի դից պաշտաման ,
Չածեն ի յուշ ըզոաստ ահեզ, և ըզսէր քո անասման .
Ո՛վ ապերախտ այն բարոյից , ո՛վ ապըստամբ այն կամաց
Որ թօթափեալ ըզսիրոյն կապ՝ զըսպառնալիս հրաւիրեաց :
Յայս մտորեալ զո՛հ պըղծութեան թորգոմայ տուն անըզգայ՝
Կանգնեաց բազին մամոնային պաշտել ըզգեզ Անահտայ .
Ի տար յիւրմէ տարագըրեալ սուրբ զԱռաքեալս այցելու
Ազգն անօրէն յորոյ ձեռին փայլէ սուսեր մահացու :
Ո՛ւր զարտուղի , Արարիչդ իմ , յո՛ գընայի ես թափառ ,
Եթէ ոչ քոյդ գըլխոյս լինէր հովանի ա՛յ բարեւար .
Արդ զայն զոր կրեմ , մի կաճառ չար յինէն բարձցէ մոլեգին ,
Չարփակաթգ ասեմ չընորհ՝ զոր կաթեցեր անդըստին :
Այլ որդի գում ծածկեալ ի գաղտ հօրս Անակայ չարաբաստ ,
Անկ է նորին պատուհասին արժանապէս կալ պատրաստ ,
Բարձեալ սնոտի յանձնէս երկիւզ՝ յօժարակամ ընտրեցի
Ըսպասարկու յարքունիս գոլ ի պալատան արքայի :
Վասն Յիսուսի թէ կեանք թէ մահ , հանգունատիպ ի ճահ է ,
Ձի յաշխարհին որ գալոցն՝ է անձն իմ ի փառս հանդիցէ .
Ընդ սոյն աղերաս , Ամենակալ , հաշտ ակամբ քով հաճեալիր ,
Առաջնորդեալ աջողութեամբ կոխել յաստեղս լուսասփիռ :

Հրեշտակ

Ի քո տոկուն արիութեան
Կանանչասցի արտ բանական .
Փառաւորեալ Տէր Սաբաղդ
Ըզբեզ ինքեան առնէ հաղորդ : (Երթայ) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ.

ՏԱՃԱՏ, ԱՐՏԱԽԱԶԴ

Տաճատ

Զայրոյթ արգար , ո՛ր բարեկամ, անձկաւ մեծաւ
Կիզեալ զաղիս տոչորէ զիս տակաւ տակաւ .
Չե իմ հասեալ յաւարտ փառաց ճակատագրի՝
Դէպք անհամբոյր հանդիպեցան անդ առ երի :
Որպէս մըրրիկ ձըգէ ուժգին յերկիր կործան
Ըզտունկ դալար , զարտ աւերեալ և զանդաստան ,
Սապէս վարանք և ծուկք սրբտի դան անմեկին ,
Մինչ ոչ հողիս կայ յանդորրու , և ոչ մարմին :
Եթէ լինէր քեզ ի սիրտ իմ ընդմըտանել
Եւ տաժող կրից տեղեկանալ դժժոխքմբեր ,
Անձըն քոյին հալեալ մաշիւր ի տոչորման
Ժամանէիր ի վաղահաս կենաց վախճան :
Երդնում ի Դիս պաշտպանս երկրի , երդնում յԱրեգ ,
Ընդ ճակատու գիրն անվեհեր եկից ի վէզ ,
Թէ ոչ արագ ձայնիս լիցի նա ընկալուչ՝
Յարեան իմում սուրբս լիցի արդ թաթաւուչ :

Արտաշազդ

Օրէնք են բարեաց , սիրելիդ Տաճատ ,
Մի մըխիլ ի գործ յուզեալ ի կրից հուր ,
Այլ վրէժ ի կըլիւ արկղիւր որոգայթ
Զառիթ վընասուդ կոխել առաթուր :

Տաճատ

Չիք իմ ոխերիմ անձին թըշնամի
Որ սրով դաւեսցէ ըզկեանս իմ դալար .
Այլ խոչընդոտն է փառացս հայրենի
Հասեալ ի պատիւ առ մեզ ոմն օտար :

Նախատինք են այդ տոհմի Հայկազնեայց՝
Զարածընունդ զոր տեսանել հանդէպ .
Յարքունի պալատ կամք յար յամօթլեած .
Պրճնեալ ըզգեստուք՝ յոխորտայ ըստէպ :

Արտաշազդ

Եւ ո՛ր այն ըստամբակ ճոխացեալ ի պատուի ,
Վաղ ընդ փոյթ կոծ առցէ ընդ կորուստ ողբալի .
Զօրավիգն եղէց սրով մատնել զայն սուսերի .
Մի եւ նա յաւելցէ զօդ չընչել կենդանի :

Տաճարտ

Վատանուն այն Գրիգոր գընացիւք խաբերայ
Սիրելի է յոյժ յաչա Արքային Տըրդատայ .
Որում է յանձն եղեալ արքունի մեծ Պալատ
Զայնպիսին հարկ է ինձ արկանել յորոգայթ :
Գուռղին Անակայ է ծընունդ ժանտաժուտ .
Այնքմ չէ տակաւին ոք ուրեք խելամուտ .
Ինձէն չեմ ձեռընհաս յայտնել զայդ յատենի ,
Քաջ լեր դու , Արտաշազդ , փոյթ պատմել Արքայի :

Արտաշազդ

Օ՛ն եւ օն , վրէժխնդիր յարիցեն Դիք արդար
Զըրաւել ի կենաց Անակայ զաւակ չար .
ԸզՏըրդատ իրազեկ արարից փոյթ ընդ փոյթ
Վաղ ուրեմն ըզսէր իւր փոխեսցէ ընդ զայրոյթ :

Տաճարտ

Քաջ է ի դէպ աւուրս մեծի յիշատակ
Զի յերիզա Դից զոհեսցի զըւարակ .
Գումարեսցի անդ Հայաստան ի մի վայր ,
Նախարարօք զԱզգին պաշտել խնամատար : (Երթան) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ՏՐԴԱՏ. ԶԱՐԵՂ. ՍՄԲԱՏ

Տրդատ (ի մէջ երկուց քիկնապանաց) :

Ինձ արքայիս քաջածընունդ բազմավրտանգն յասպարէզ՝
Դիք Դիցանոյչք յԱզատ Մասեաց թիկունս ետուն մեծապէս ,
Զի ախոյեանք ահեղազօր անկան ի դաշտ Արիսեան
Եւ երիվարք սալսաւմբակք տապալեցան անդարման ,
Մի պարծեսցի ունայնապանձ տիրապետել ինքնիշխան
Որ խորովայն կեանքս դաւեաց ի լայնատարր Հայաստան .
Ոչ ակն ածէ ապատուհմիկն յիմոյս թաղէ Պարթևեան ,
Մինչ տիրանամ մեր պատուարաց բազմեալ ի դահ անսասան :
Այլ վրէժխնդիր ցըլունչ վերջին ճիգըն թափեմ անխընայ
Զար զայդ վիրադ ջընջել յերկրէ և հալածել բացօթեայ .
Սաստիկ հըզօր է այս Տըրդատ , չիք քան ըզնա գերազանց ,
Համանըման անմահացուաց որք յՈլիմպոս սիգապանձ :

Ահա հուր բոցավառ
Երբ յառնեմ դիւցափառ՝
Զառաջեաւս ընթանայ
Կլանել զիմ հակակայ :

Քաջաց քաջաց անդ գումարտակք խոնարհեցան գետնամած ,
Գեր քան զՀռոմուս Հըսկայադոյն գըտող եղէ պերճութեանց .
Իսկ ի վերուստ շանթընկէց հայրն Անմահից և մահացուաց
Երդուաւ ի շուք յաւերժութեանն հաստել զիս պետ մըշտակաց ,
Ծափս հարէք , Ազբանաղեանք , յօր տարեկան հանդիսի ,
Յամ դեռաբոյս զիս ձեզ ձօնեաց և զօրացոյց ի մարտի .
Լուսածըղի արդ օրիորդք պահակերեն յերիղա
Զի ըղձանան խաղաղութեան արքայութեանս Տըրդատայ :
Հապա Անմահք են բարերարք և պարիսպ մեր հայրենեաց .
Արամազենայք , մի մոռանայք պաշտօն հարուս վեհազանց .
Արեգ կարմիր բա մարդասէր զերկրի ձօնէ շաղ և շող
Լուսին Տիկին եկաւորի յերկիրըս մեր փափկահող :
Ի խազմ դաշտի վահագն արի մեզ քաջութեան կարապետ
Յաղթահարեալ ըզթընամին ի չու դընէ ահափետ .
Զոր օրհնութիւն քեզ մատուցուք ոսկեվարսեան Գիսանէ ,
Եւ ձեզ հարսանց սուրբ երամոյն ուրոյն ուրոյն յանուանէ :

Զարեհ

Նոյն իւ ինքեանք աստուածք յաստուածս խնամակալուք էակաց
Ծոց գողաւոր յերկրի՝ զերկնի զեղուն բարիս փոխադարձ ,
Ի սիրտ մարդկան գայ անդըստին ողորմ նոցին և գորով .
Յաւուրց յաւուրս զայխարհս հաստեն խաղաղութիւն յանխրուով :
Էից հանուր յոյսն ապիկար յանմահութիւն վերբերի
Եւ հողեղէն մարդըն լինի հաղորդ կենաց չընորհի .
Ջանուն նոցա դարուց ի դարս բարեբանէ արարածն .
Են բարերարք , ազգի մարդկան առատաբաշխ և գլխած :
Մինչև ուրեմն մեծ Արքայիդ նազեն զհասակն ի կանգուն
Ի կերպարան իւրեանց փառաց շուք մաղդեղանց բարեմոյն .
Գամ քան ըզգամ ի թև բաղդի փարեալ զգահիւ պերճանաց
Ի ծիր թաղիդ համայն այնպէս շողայ մական դերապանծ :

Սմբատ

Քե Հայաստան հաս ըղձակաթ յաւարտ փառաց պերճութեան .
Յարագըւարճ ի բերկրութեան հանդչին անձինք մեր , բարէ .
Հըսկայազոր ի շխեցողիւ յայսրմ գահոյս հրաշագան
Յորբան արեգ յերկնից կամար զիւրն ըզհըրաւտ լուցանէ :
Չեն ինչ զանխուլ յակաստանի յաղթանակք քո բււրաւոր
Ջորըս տարար վրտանգալից ի դըժուարս իսկ միջամուխ .
Ընդ տես քոյին հըսկայք վիթխարք խուճապեցան անդանոր ,
Հանդիպեալ քո նոյին ցասմամբ՝ տեղացիր շանթս հըրաբուղիս .
Ի սիգալ քո հարկապահանջք մի ապահարկ խընդայցեն .
Յամաքեսցին յորձանք ջըրոց , աւերեսցին թումք գետոց ,
Կեանք քո հանդէպ բըռնակալաց կայցէ պարիսպ ամրաշէն .
Մի պատեսցեն ամպք թըխպայորդք զաստըղ քոյին ոսկեզօծ : (երթայ) :

Զարեհ

Ազնիւ նըւէրք տուրք աստուածոց առ ձեզ ելին ճոխաբար ,
Որք մեզ յերկինս յանհետ վախճան են օժանդակք բարեփառ .
Օ՛ն , դուք յաւէթ մըշտապաշտօն վերին խորանս յՈլիմպեան
Ջարժանին տուք ձօն պատարագ վնհից դասուց յերախան :
Ի հուր կիզեալ ճենճեր ըզճարպ դնասցեն ի վեր խորանարդ ,
Անդ երկնաւորք հոտոտեսցին ի բոյր խընկոց բարդ ի բարդ .
Պաղատանօք լըւեալ ձայնի ձեր մաղթանաց ձօնակից
Պարգևեսցեն ըզլիութիւն երջանկութեան վայելից :

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

ՏՐԴԱՏ, ԶԱՐԵՆՆ, ԳՐԻԳՈՐ

Տրդատ

Քան զըզքօսանս լաւ ինձ Դից գոլ օրհնաբան :

Զարեմ

Աստէն , հապա , ի մեծ ըսպաս սրբութեան
Հարուստ բաշխոյս ապաժուծից ի հեղման՝
Փոխան բարեաց հաճոյական ընծայիւք ,
Արիք , զՈգիս յուխտ տարփանաց պաշտեսցուք :

Տրդատ

Յատեան փառաց աւագանւոյս , բարէ , քաւդեայդ , Դից բանբեր ,
Սերկեան յաւուր գաւազանիս անմահական շուք հարեր .
Բերկեալ պարծիմ նըւիրական հանդիսութեանս հանդիպեալ ,
Աստ ի զընին տիեզերաց և աստեղաց փայլ ի փայլ :
Տեսցեն Երկինք ըզմերն ընծայ զանուշահոտ ըսպանդից ,
Ըզփոխադարձ սէր յեթերաց պարզեցեն անթախիծ :
Յառաջ հապա , մատիւր յառաջ , անսա վեհիս հրամանաց .
Յառաջ , Գրիգոր , դու մըտերիմն ես յորդիս իմ երկիւղած :
Ի կաճառիս , զն անդր յառաջ ի պատարագ Արտեմնայ ,
Դրօշու դրօշու ի գլուխ անցեալ զօրավարաց Շիրակայ ,
Ի պար սպայից նախարարեան ի յողներամ յօրինուած ,
Նորարողքով զոստըս ծառոց ընծայ մատու Ոլիմպեանց :

Գրիգոր

Բարեպատեհ քոց բանից դիւրահնար ,
Արքայդ քաջազօր , եմ կամակատար .
Այլ քաւ մերձենալ ի ծէս դըժուարին ,
Ի վեր բարձրանալ քան ըզչափ անձին .
Միոյն միանոյ փառաբանութիւն ,
Առ որ յորդորէ բնութեան կենսատուն :

Տրդատ

Ոչ այլ արագ քեզ լըսիցեն որչափ Դիք են յեթերի .

Հլուծեամբ քոյին օր ըստ օրէ նոցին գըտար փարելի .
Բուրմունք զոհից բոսորաբուղիս հայրենաւանդ հաւատոյ՝
Իրաւ առնեն հաշտ զՍրամազդ և զՍրտեմիս մեծ Դըշխոյ :

Զարեհ

Քաւ քեզ, Գրիգոր, ըզմէ այդքան յուսաբեկել տարադէպ .
Պատուէրք հրամանք Արքային մի ոգւոյդ լիցին երաշխէպ .
Քաջալերեաց . դու բընաւից գոս բաղձալի և համբոյր .
Ես յօգն հասից , հեռի 'ի քէն տըկարութեան հըրապոյր :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե.

ԶԱՐԵՀ, ԳՐԻԳՈՐ

Զարեհ (Մուծանելով գրիգորի մեհնեան) :

Ահա աստուած սիրոյն , կենաց սա աստուած .

Ահա ըզնա չտեսներ երբեք ,

Միթէ այդչափ իցես դու հէք :

Անկեալ՝ երկիր պագ ի վերայ երեսաց .

Ինքն է ըսկիզբ ճարտարապետ աշխարհի .

Յաւատենից Բանբիշ աղուոր

Տնօրէն գոյից մատամբն հըզօր .

Յաչաց նորա ծածուկ սըրտիդ թաքչիցի :

Գրիգոր

Մոլորութիւն . . .

Քաւ ինձ , Զարեհ , պաշտակ չարին՝ հետեիլ քեզ անտըրտունջ .

Զի ըստիպես ընդդէմ խըղճի պաշտօն հարուլ դիւաշունչ .

Զեն պյըք աստուած , չեն և էակք պըճնեալ փառօք ինքնաբուն .

Հիբար հնարեալ արանց լինիս երկըրպագու վատանուն :

Եթէ աստուած

Են մեծապանծ՝

Զիարդ արձանքն ոչ տեսնեն , աշկունս ունին ապաքէն .

Բերան ունին առ ի խօսել և ականջս , զի ոչ լըսեն .

Զիարդ թաքչին յաչաց նոցին չարագործ հաղբք եղեռան ,

Երբ ինքնագոյ են արարիչ տիեզերաց ամենայն :

Ո՛վ աստուածօղբն զօրութեան . մի ընդ բանս իմ հապըշտապ

Զերկիր զերկին տապալեսցեն ամպրոպալից կայծակամբ :

Զարեհ

Քանի ամթ հարան յերեսս և նախատինք բիւրազդի .

Այս ըստամբակ՝ չափոյն անդէտ գորով անձին՝ դիս հեգնեաց ,
թէ պաշտօնեայ եմ սրբութեան , ուր են դից մեր երախտիք՝
Նոցին պաշտօն պատկառելի ինքեան գըծուծ համարեաց :
Ես ես սորին եղէց պատճառ բազմագիմի անձկութեան .
Փոխանակ զի առ ոտն եհար ըզսուրբ պատուէր պաշտաման :
Այլ քեզ ասեմ բան զայս խրատու , մի զայդպիսեաց քեզ խօսել .
Ձիցեա գիտակ թէ աստուածք են իշխան մահու կենաց տէր :
Թէպէտ քեզ արդ ողորմ մահուն զդառնն բաժակ էր ըմպել
Այլ քաւ առնեմ ըլյանցուածովդ , այսուհետև ըզգոյշ լեր :

Գրիգոր

Զայդպիսի առաջարկ մերժեցից մինչ իսպառ ,
Ձի զարձանս իբր ըզքեզ շահասէր անձն արար .
Թէ զայրոյթ Անեղին ի վերուստ չարժեցի ,
Քանդակեալդ ուրուական գիտապաստ տապալի :

Զարեհ

Լուս լեր , ապիրատ . տեղասցի ի քեզ
Նորա բարկութեանն ցասումն հրակէզ .
Հայհոյութիւն է այդ , չըզանգիտես :

Գրիգոր

Բարձ ի միջոյ , Հաստիչ գոյից , ըզսեղանս այս Անահայ ,
Թորում զոհէ ըզզըւարակս ազգ Արամայ վայրապար .
Հար և փըշեա , Ամենակալ , ըզթըշնամիդ անխընայ .
Ժամանեցէ ըսպառնալեօք սրտմըտութեան քոյին կար :
Անկիր տապաստ ի տեղոյէդ ձոյլ ձեռակերտ գիւական ,
Անկիր յերկիր և շուք անուանդ մի յաւիտեան յիշեսցի :
Այ հէք թըշուառ , փոխանակ զի պաշտօն առեր յարգութեան ,
Քեզ ասեմ , օ՛ն , անկեալ արձանդ յանդամ յանդամ յօշեսցի :
(Կոռքս ակեալ փշրիկն) :

Զարեհ (Տառնելով զԳրիգոր առ Արքայ) .

Վայ քեզ , անըզգամ , ցերբ ընդ աստուածոց յարդարես կըռիւ .
Արդարեւ քեզ արդ կան մընան չարեաց նոյն աղէտք անթիւ .

Սաստ յիմարութեանդ ուր առեալ հասոյց ըզբեղ . զինչ ամօթ
փեղէն ինքնահնար յերազեալ պաշտեա զաստուած անծանօթ ,
Բայց ընդ վընասուդ մատիւր յառաջեա՛ այժմ ի դատաստան .
Տուր պատասխանի , ըզբէն առ Արքայ լինիմ ամբաստան :
Արքայդ մեծազօր առ իմէ ցարդ . ևս տանել հեղութեամբ .
Յերկիր կործանեաց զինքեան արարիչ յամառն ապրստամբ :

ՏԵՍԱՐԱՆ 2.

ՏՐԻԱՏ, ԳՐԻԳՈՐ, ԶԱՐԵՀ, ՇԱԽԱՐԾ

Տրդատ

Եւ զինչ լրսեմ . . .

Բաւ ապիկօր անաստութիւնըդ ցայդ վայր .

Որտունդոստ ուր կայծակունք , դիք արդար ,

Դըժօխանւոյն , ուր նետք սրածն և հրաբոց .

Հապա տարայք վրտարանդիս ի հընոց :

Լէր Գրիգորէ առաջարկին դիւրընկալ .

Ապ՝ եթէ ոչ՝ յանդամ յանդամ յօշոտեալ

Կեր շանց թըռչնոց , և բաժակօք դառնութեան

Ապականեմ ըզքոյդ չըքնաղ կերպարան :

Գրիգոր

Մի է Աստուած երկնի լ'երկրի Արարիչ ,

Որ զօրութեամբ անվանելի իւր բազկի՝

Ըզվէսն յերկնէ խորասուզեալ ի հրալիծ

Ըզսէդ Բելիարն , արար յաւերժ վտարանդի :

Նա մարդասէր խընամարկէ զկենդանիս .

Զանուն նորին պատմեն արարքն օր յաւուր .

Մըշտապաշտօն քըննէ ըզսիրտ աշխարհիս .

Միայն հաճի ընդ սիրտ խոնարհ և անդոյր :

Ատելիք են նըմա կըռոց ըսպասեալք ,

Որք հարեալ յիղձ բարձի պատուոյ արքունի ,

Փոխանակեն զիւր անուն ընդ փայտ անարգ ,

Անշէջ հըրոյն զօգիս որսան ի լուցկի :

Ըզնա միայն պաշտել ձօնիւ յարգանաց

Պատուէրս եդին կըտակարանք մըշտակաց :

Տրդատ

Ո՛վ հիբութեանդ . այ յետսամիտ դու զաչացու .
Ձի ողորմիք սըմա , աստուածք , մինչ ոչ պակնու .
Ո՞քան ըզձեզ հըզօր կացցէ ամենակալ .
Ձիք դք ուրեք , չիք դք նըման ցարդ երևեալ .
Եւ ո՞ աստուածն զոր տէր կոչես արարչութեան .
Ի՞նչէ յարէս մեր ահեղիցն աստ յանդիման .
Յիշատակն այլ , օ՛ն , կորիցէ քոյոյ զարմի .
Ձի ո՞ ժուժէ գալ մենամարտ ընդ վահագնի :

Զարեհ

Ահա լինիմ անիծադիր յարև կենաց .
Արագ հասցէ հայհոյութեան քո փոխադարձ .
Քաւեալ եմք մեք յուրացմանց .
Նըզով առն որ զայն երկնեաց :

Շառարշ (Գալով) :

Ըսթափեսլիր , սիրելի ,
Լընուլ զհրաման արբունի :

Գրիգոր

Անշարժ կացից ի յոյս իմ ,
Թէ և ջըմահ տանջիցիմ :

Տրդատ

Առէք ըզսա վայրագասուն ուրուականաց զըսպասեակ ,
Զարախտավար աղէ տարայք դիք տանջանաց նըշաւակ .
Ի կոչկոծանս թոպեալ գանից տըւայտեսցի անդարման ,
Ծեծք և կըտտանք շատ կուտեսցին ի գլուխ նորա վիսական ,
Իսկ զի շամուշ նախ հայհոյեաց ըզդիս անահ ի զոհի ,
Գայլ ի բերան արկէք նըմա . թէ ոչ այդու խրատեսցի ,
Յողին բարձցէ ըզշառաշեղ հատած զաղին վիմարդեան .
Գելոց կըրծից , գելարանաց անձին տալիք պատժական ,
Ի կապ անդուլ առասանաց բարձրացուցէք կախաղան ,
Ուստի անմահք վայր հոսեսցեն արագ ըլնա անպիտան .
Եթէ այսքան չէ բաւական՝ ըստորագլուխ կախեսցի ,
Բըռնամարտիկ յաչաց դահճին սարսափ առնուլ ի հոգի :

Անդ գարշահոտ ծըխով աղբից սատակեսցի շքնասպառ ,
Ողջ ըզթիկունս բրբաց հարուածք խորտակեսցեն չարաչար ,
Կոճեղք փայտից յարմարաւոր առցեն զխոտուցըս նորա ,
Պընդեալ ուժգին հաստ առատկօք ելցէ արին բոսորայ :
Ի զարտուղի ներքանս ոտից վարսեալ բեւոս երկաթի՝
Աստանդական լիցի թափառ համանըման նիսարի :
Արկէք յորսայս ըզլըբենին , դիք ըզգլուխն ի մամուլս :
Ալ , բարկ քացախ , փող յեղեզան բորակ հանէք յըռընգունս :
Յօդենեաց պարք մոխրանոցի ընկճեալ զաման ըզխեկաց՝
Այնուհետեւ բաժին լիցի օրահասին թըխամած : (Շաշարշ տանի գրիգոր) :

Գրիգոր

Յօժար տարայց ամենայնի : (Երբայ զայս ասելով) :

Զարեհ

Յիմարութին անտանելի :

Տրդատ

Այս անմիտ խըստասիրտ զինչ երկնեաց ի մըտի .
Ի խընդիր իւր մահու տառապի զըրաջան .
Եւ զի բանք իմ չեղեն ինչ նրմա լրսելի ,
Պատուհաս լիցի մասն իւր բաժին կորըստեան :
Ըզվրէժ ես իսկ հանից աստուածոցն այպանաց ,
Զի ասաց ըզնոսա փայտ , ոսկի , և արծաթ .
Ոչ , անմահք են նոքա , գերազոյն տէր փառաց ,
Գործ հիւսան չեն համբուն կամ ձուլած գեղազարդ :

Զարեհ

Մօտալուտ օրհաս մահուան
Ըզմարմնով շուրջ պատեսցի .
Կորիցէ թըլուառականն
Որ ըզկեանս իւր ոչ կամի :

Տրդատ

Օն առեալ միւսանգամ եկեսցէ աստ Գրիգոր ,
Ըզփուրսիչն ողջամիտ քըննեսցուք աստանօր :
(Զօրականք երկուք յերեմ գրիգոր) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Է.

ՏՐԻԱՏ. ԳՐԻԳՈՐ. ԶԱՐԵՀ

Տրիստա

Յոյժ ժըտեցար , յոյժ , Գրիգորէ . և ես վիրացդ ի դարման
 Յողոք անկայց արդ Անահտայ՝ խնայել ի քեզ յաւիտեան :
 Քեզ զի այդպէս . ո՛հ , մոլեցար դէմ մեր կըքրեալ անվախճան .
 Անսա անսա , մի հեղգանար ըզդիս պաշտել սըրբաղնեան :
 Իբրև զայր մի անաշխարհիկ եկիր ի մեզ յարեցար ,
 Անկեղծ սըրսիւ ծառայեցեր մեր արքունեաց ընդ երկար ,
 Եւ ես յաւէտ գոհանայի ըզվաստակոց քոց ճարտար
 Երկնեալ ի սիրտ ոսկի բազում յօժար յանձնել ի վըճար :
 Զիարդ , բարէ , պաշտես զօտար , զոր ոչ ունիմք ի տաճար ,
 Հայրենատուր և ոչ օրէնք մեզ ազդեցին անվըթար :

Գլխոգոր

Թէ Քրիստոսն է Աստուած արարիչ համայնից՝
 Զայն նորուն առաքեալք պատմեցին աշխարհի ,
 Թէպէտ և տանջեցան հալածեալք գանալից ,
 Են ողջոյն մարդկութեան բարեբարք հաւատաւի :
 Զայնէին ընդհանուր , Մի է Տէր մեր Աստուած .
 Եւ գոչին բարբառոյն ընդ չորս ծագս յանդիման ,
 Վեր ի վայր սարսեցաւ անդ աշխարհ ի հիմանց ,
 Ազգք ազինք ընկալան զաւետիս փըրկութեան :
 Հայաստան իսկ յայնժամ աւետեաց ի խընդիր ,
 Ընկալաւ ի գիրկ իւր ըզկրօնս այս գերարուն .
 Էջ Աբգար ի գահէն թաղէի ունկընդիր ,
 Մըկըրտեալ ի ջուր սուրբ՝ երկիր պազ խաչելոյն :
 Քարոզէր անդ խորհուրդն երեցունց սուրբ Անճանց՝
 Հայր , Որդի , Ինքնագոյ և Հոգին ընդ նոսա .
 Անըսիկզբն յէութեան ի գահոյս հրաշապանծ ,
 Երեքեանն են մի Տէր՝ մի Աստուած գերակայ :
 Ի սոցունց լոկ Որդին մարդացաւ կուսածին ,
 Առ փըրկել զազգ մարդկան ի ծանր իւր յանցուածոյն .
 Եւ ի խաչ բարձրացաւ նըշաւակ յառակին
 Ուսուցեալ և ըզմեզ ժոյժ ունել հաստատուն :
 Հաւատամք թէ Մեսիայն տայ հանգիստ արդարոց
 Որք կըրեն յիւր անուն ըզտանջանս առ վայր մի .

Ինքն ասաց հեղաբան , օ՛ն , առ իս վըշտահոծք ,
Զի լուծ իմ քաղցրիկ է և բեռն իմ փոքրոգի :
Ես ձեր կեանք ճըշմարիտ , մըխիթար բերկրալի ,
Ճանապարհ երկնային առաջնորդ Աղինայն ,
Մի լինիք անլրսող իմ անխախտ հրամանի .
Յիշեցէք զաջ հըզօր Բարձրելոյս քինահան :

Տրդատ

Երթիցէ՛ ի կորուստ այդ Մեհայ վատանուն
Որ զեթեր և ըզծով ոչ արար զարդարուն .
Հիմ հիւսան դու զորդի դաւանիս արարիչ ,
Որ ի խաչ հեղուսեալ օրինաց խանգարիչ :
Ազդին բոյս է Հրէից ատելիք Հայկազանց .
Զիք կորով ի նոսա և կոչին վատարանց :
Այլ մեղայ . մի աստէն ես նորայն զօրութեամբ
Փռուեկեալ գլորիցիմ ի դժոխս անխուճապ :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ը.

ԶԱՐԵՀ , ԳՐԻԳՈՐ , ՏՐԻԱՏ

Զարեհ

Իբրու զի բարի
Դիք մեր հայրենի .
Ըստեղծողք օրհնեալ
Համայն աշխարհի :
Նոր կեանք շինութիւն
Գրոհին Հայկազուն ,
Ըստեղծողք օրհնեալ
Բաշխեն զօգնութիւն :

Գրիգոր

Ո՛ր նորին անճառ
Զօրութիւն և կար .
Ըստեղծուած ձուլեալ
Ըստ հաճոյս հաշար :
Փըշեցաւ անդրէն
Յերկնաւոր Տեառնէն .
Ըստեղծուած ձուլեալ
Հնարիւք մարդկեղէն :

Տրդատ

Ձի վերըստին բանիւ անմարթ սատան յարեաւ հրամանիս ,
 Ըզբաժակն արդ արբցէ , կըրկին պատուհասին և զաղի .
 Ի փոկ տըկաց՝ յառջառաջիլ , պըրկեալ սաստիկ ի կախան ,
 Յորդահոսան ջուր ջերմաջուր լիք ձագարաւ յորովայն :
 Աղարտեացէ զպառակ կողիցն հրաշէկ քերիչ Հեփեստեայ ,
 Լայնակայլակ ի ճապաղիս թաթաւելով անխընայ .
 Ի ճեմելիս երկաթամուխ սուր տատասկաց թովբելին
 Մերկ կողոպուտ , լիցի յընթացս ըզփորձ առնուլ ըզվըշտին :
 Հիքացելոյն ծունկք ի կապիճս , ի մուխ ուռունս սոսկալի ,
 Կոտոր կոտոր բաժին լիցի հաւուց և շանց երամի :
 Երես չառնեմ սին բանից քոց , ես չերկընչիմ յԱստուծոյդ ,
 Պատուհասիւք ըզքեզ խախտեմ ի քոյ յուսոյ հետամուտ :
 Արդ ըստ բանի անդարձ վըճուոյս ըզկեզտ մարմինդ . այրեսցեն ,
 Կապար ջերմին հոսեալ պուտամք յեռանդան անդ հալոցէն :

Գրիգոր

Յանձն առից կամովին ըզվըճիռն անիրաւ ,
 Թօրինակ Յիսուսին որ ընդ իմ խաչեցաւ .
 Ձի արագ անցանեն նեղութիւնք աշխարհի ,
 Հուսկ ուրեմն հասանել ի խրախճան տէրունի :
 Ասաց իսկ Տէրըն մեր , մի պակնուք ի բաղկէ ,
 Ի բաղկէ՝ որ միայն ըզմարմինն յօշոտէ .
 Ես եղէց քոյին փառք , յիս յուսա անտըրտում ,
 Ես ըզքոյդ խորտակեմ թըշնամիս զապառում :
 (Հանեն գրիգոր արտաքս)՝

Տրդատ

Ո՛վ ցասումն ահագին ,
 Շըշընջես տակաւին .
 Ահա սուսեր փայլատակեալ երկսայրի ,
 Անյագ ճարպոյն ծարաւի .
 Բոցոյն բորբոք զարիւնդ արբցէ քո մոլի
 Վըճուոյդ լիջիր ուշադիր ,
 Ապ՝ եթէ ոչ՝ տապալ ըզքեզ ի յերկիր
 Կործանեցից անյարիր ,
 Ժանտ երկաթոյն ճարակ եղեալ և մեռիր :

ՏԵՍԱՐԱՆ Թ.

ՕՏԱՅ, ԶԱՐԵԷ, ՏՐԴԱՏ, ՏԱՀԱՏ

Օտայ (Հասեալ ընդ Տաճատայ) :

Խնայեալ , արքայ , վեհանձնութեամբ հայրենի ,
Մի վայրապար հատցես զարև Գրիգորի .
Շատ են տանջանքն՝ զոր կըրեաց ի մարմնի .
Յիշեալ զվաստակ և զաշխատանս բիրազգի :

Տրդատ

Հիանամ զի համակ նա մարմնով կարեվէր՝
Ողջանդամ զօդ շքնէ . պըղընձի է պատկեր .
Ո՛չ նըմա բանք աղու՝ ոչ տանջանք բազմազան
Ոչ ազդեն , ոչ ժանկը , ոչ և ձող , կախազան .
Ոչ մամուլ , ոչ տատասկ , և բազուկը թուլացան .
Ըզյամառն հնազանդել ջնացաք ընդունայն .
Մի գուցէ դիւթական պահպանեալ զօրութեամբ ,
Եւ ըզմեզ շքընացէ ի նոյն միտս ապրստամբ :

Տաճատ

Աղամանդեայ սըրբոյ ամբին ի բարձանց՝
Որ երկնայնոյ ողջոյն դասուն է կայան ,
Դիտեալ ըզփառս բնակաւորաց գերապանծ՝
Ընդ ձեզ , այո , ուխտիւք անդարձ հաճեցան ,
Որոց յաւէրժ սատար կացեր պերճութեան
Ձի ըզյետնեալս բրունի ածեր ի հաւան :
ԸզԳրիգոր իսկ տանջեալ պատժոց դատապարտ ,
Ի նա բընաւ ոչ զընդացեր առ զըթոյն ,
Որ անգոռնեաց ըզմեր աստուած տարապարտ ,
Պատրեալ խաբմամբ յօտարոտի ինչ անուն :
Արդարադատ յամենայնի վարեցար ,
Ձի զեղծաւ նա ըստ չափ անցեալ չարաչար :
Եւ այժմ եթէ ի քո գահէն պերճանաց՝
Տացի հրաման նըւաստախոհ ծառայի
Ի խորհըրդեան և ի ծերոց դումարած
Համարձակիմ ըզբանս յայտնել ցարդ գաղտնի :

Տրդատ

Օ՛ն, աստէն բացերե
Յայտնեա՛ զոր ինչ եղև
Ծերունեաց ի հանդէս
Հրաման է յարքայէս :

Տաճատ

Զանպարագիր շրջան վարուց անդգամին
Որ յանցաւոր է քրէական ի քաղաքին ,
ՅԱրտաւագայ ճըշգրտեցի աւուրբ յառաջ ,
Թէ զթագ կորզել , խռովեալ հանել ըզխառնաղանճ ,
Լըրտես Պարսից ծըպտեալ որդի չարն Անակայ ,
Վընասապարտ հօր քում կենաց , երկինք վըկայ .
Պըշուն միտք իմ շըւարելով թէ զի այդքան
Նըման ծնողին գործէ ոճիրս աներկեան : (Երթայ Օտայ) :

Տրդատ

Առ իս եկեսցէ իշխան Արտաւագդ ,
Ըզմնաս Գրիգորին արասցէ մեզ ազդ : (Գայ Արտաւագդ) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ժ.

ԱՐՏԱԽԱԶԴ. ՏՐԴԱՏ. ԶԱՐԵՂ. ՏԱՃԱՏ

Արտաւագդ

Ողջն քեզ , Արքայ , պարծանք մեր ազգի ,
Խընժղանք են սըրտի հրամանք քո բարի .
Բարձրագահ եղեալ՝ ողջ լեր յաւիտեան ,
Ըզքեզ պաշտեսցուք քնարիւ քաղցրութեան :

Տրդատ

Բարեա՛ւ քո գալուստ , սալար արքունի ,
Անցեալ բազմեալիւ ի դատաստանի ,
Յամառ Գրիգորին ղեղենն և զոճիր
Ի լուր ատենիս կարգաւ պատմեալիւ :

Արտաշատ

Արքայ , ի քո վեհութենէդ ընկալեալ զայդ պատուիրան ,
Քո առաջի և ծերունեաց բանալ ստիպիմ զիմ բերան .
Առ այս մղէ , ոչ կիրք անձինս , ոչ ընդաբոյս քէն վրիժու ,
Այլ իրաւանց սէր ցանկալի՝ զոր ի մեզ պար Դից հեղու .
Զայդ պաշտօնեայ չարեացապարտ զոր զըզուեցեր մինչև ցարդ ,
Ի Պարսկաստան ծընաւ Անակ՝ անըզգամն այն մեղապարտ .
Թէ և անկաւ ընտանեօք ընդ դատակընքաւ Խոսրովու ,
Այլ ըզԳրիդոր ի Կեսարիա փախոյց նորին ըստընտու .
Անդ ընկալաւ զիւրն անարգեալ զաղանդըն նոր Քրիստոսեան
Որ հալածի ամենուրեք չունի ուստեք ապաստան :

Տրդատ

Անթիւ իսկ են չարիքն անշափ պարտաւորի զըլխատման .
Նա մանաւանդ հայրըն զըտաւ հօրըս կենաց դաւաճան .
Այ ապառուժ , բանք իմ եթէ բոհմունք և սաստք բընաւին
Անյիշաչար մըտաց կընիք ի նա երբեք չազդեցին ,
Ահա՛ զերգումըն սոսկալի յաթոռըս Դից ես երդնում .
Այո , այնպէս , դա մի տեսցէ ըզլոյս կենաց անպատում ,
Զի դոն նըմա բացուստ ի բաց զէն առ սուսեր կարկառեալ ,
Խոցք և կեղանք , մահ տեսկան մըշտաչարչար բալ ի բալ :
Բայց ասացէք մեզ , Նախարարք իրաւագէտք պետութեան ,
Որո՞վ մահուամբ բառնալ ըզշունչ ըստահակին դաւաճան :

Արտաշատ

Առ չարեաց հատուցումն մի արագ ըսպանցի .
Յանմոռաց խրատ այլոց կայցէ դա յարամբի ,
Յիշատակ պիղծ վարուցն և բարուց յիշեացի ,
Ի վիրապն արկեալ խոր Արտաշատ քաղաքի :

Զարեհ

Ըզվրէժ լուծցէ անդ զարժանին
Զի է զաւակ անօրինին .
Օ՛ն և օ՛ն ի գլուխ
Բաժակ թոյրաթուխ :

Տաճատ

Անդ օճք կարիճք հիւրասէր ,
Ողջամբ դըմա տան հրաւեր : (Մոռճանեն ի Լեւոքս զԳրիգոր) :

Տրդատ

Դանգի չէ արժան քեզ վայելել զայս կենցաղ,
 Զի անունդ և պատիւ փրքացեալ չըքացաւ,
 Երթ հապա ցընծալից ի վիրապն անյապաղ,
 Ի հանգիստ զազանաց զԱրտաշատ քաղաքաւ :

Անդ նոցա քարոզեաւ ըզՔրիստոս խաչելեալ
 Իւր վարուք սրբաւիայլ և արեամբ պատուական ,
 Ըզնոսա գեհենեան ի լրծոյն ազատեալ
 Առ հանգիստ պարգեւել զիւր փառաց օթարան :

Գիտասցեն զերախտիս քան ըզմեզ ի վերոյ ,
 Խըստակրօն կենակցել և ի քեզ մի ֆնասել .
 Կանգնեացեն ըզսեղանս յոսկւոյ և արծաթոյ
 Հաշտ լինել ընդ իւրեանց Աստուծոյն անընտել :

Որպէս զի և Քրիստոս հայեցեալ ի բարձանց՝
 Այլ ըզքեզ հանգուցէ ի վըշտացդ անհամար՝
 Զոր ի ծոցդ ընկալար տուգանօք մըթերաց
 Ըղձացեալ ի բարձունս ճոխանալ վեհաբար :

Օ՛ն , զի յապաղես ,

Առիթ շընորհաց

Գըթած յԱրքայէս .

Պարգևի անանց :

Զօրականք , չըղթայիւք կապեցէք

Ճանտածին զայս կախարդ տիրանենդ .

Կարճեսցին մաքառմունք . . . (Կապեն զմեռս և զուրս) :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԺԱ.

ԳՐԻԳՈՐ. ԶԱՐԵՀ, ՏԱՃԱՏ, ԱՐՏԱԽԱԶԴ

Գրիգոր (մեկուշի) :

Գոհանամ ըզքէն , Տէր , զի և զիս զուգափառ .

Արժանի արարեր պարգեւաց քոց անճառ ,

Գըթացեալ բընութեանս շընորհօք յորդառատ

Թէպէտ և յանցուցեալ ի դրախտին ծաղկազարդ :

Իցիւ թէ հրամանիդ նա անսայր տէրունի ,

Շնորհէիր անվիշտ կեանս յեղեմեան պարտիղի .

Այլ այժմիկ կամիս , Տէր , մեր քըրտամբ անթարթափ

Յաղթելով ժառանգել զարքունիս հոյակապ :

Ուր յաւերժք են բրաբրինք և պըսակք մըրցողաց՝
Որք աշխոյժք ետուն ընդ Բելիարայ դուպարած ,
Քոյդ ուրեմն եղիցին կամք բարիք ամենայն ,
Քոյդ ի սէր համբուրեմ զայս շղթայ փըրկական :
Աստ կիզեա , աստ տանջեա , մի անդէն մեղապարտ ,
Եիս յայնժամ գըլթա , Տէր , որ լըկիմս տարաբաղդ .
Ընդ քեզ ես համբերեմ դառնութեան տանջանաց ,
Որպէս դու ի փայտին համբերեր կախեալ մած :
Մի դու , Տէր , մի դոցա ի յանցանս համարի ,
Զըգիտեն զի՞նչ դործեն , յի՞նչ մոլին ախտակիր .
Ողորմեա այդ հոգւոց որոց քոյդ պաշտօնեայք
Ընթացան ի քարոզ աւետեօք երկնառաք :
Ուրանօր և հեղաւ շատ արիւն սըրբոց քոց ,
Դարձ տուր , Տէր , միւսանգամ դիւակիր ի կըռոց .
Որպէս զի ծանիցեն զքեզ միայն Արարիչ
Որ զաղինս ընդ երկնիւք փըրկեցեր խաչանիչ :
Օրհնելով օրհնեսցի անուն քո գերագոյն ,
Ծանիցեն ըզքեզ , Տէր , Հայկազունք ինձ հանգոյն :
Սիրով քով բորբոքիմ մոռացեալ ըզբարբառ ,
Զայս եղեալ խոստովան մեռանիմ շընչասպառ :
Է՛ նըման վիրապն այն մըսրոյ տան եփրաթայ ,
Զի անդուստ աւետի փըրկութիւն Արամայ :
Դուք , ո՛վ քաջք , ճըգնեալիք գրել ձեզ փառս արքենի
Մի միայն կալ երկնից նահատակ պանծալի :
Վիհըդ մեծ արգասեօք բաց ըզփակ քոյդ դրանդեաց ,
Զի մըտից սըլացեալ ընդ յարկաւ խընդաղգեաց :
Աւանիկ կատարին ողջոյն կամք վերնական .
Ակն ունիմ ի մօտոյ զի դարձցի Հայաստան
 Ի հըռչակ աւետեաց
 Հրաշալեօք յօրինուած
 Ի սուրբ կրօն Քրիստոսի .
Վըկայեաց յիս Հոգի :

• Զարեհ

Ո՛վ յամառկոտ , չեղե ի քեզ ապաշաւ ,
Ըզդառնութիւն մեղաց ըմպել . երթ բարեաւ :

Տաճարտ

Մատենացի խըստամբակն
 Ի վախճան ճախողակ :

Արտասագի

Ո՛վ խորհրդոյ յիմարեցոյ խեղաթիւր .
Ժանտ երկաթոյն զիւրդ սիրոյ տաս համրոյր .
Մերկ և թափուր ըսպասաւոր արքունի ,
Ո՛ւր այդ յուսով զիմեալ երթաս սընոտի :

Տրդատ

Այ յետսամիտ , դաւաճանին Անակայ
Համանըման ծընունդ ժանտ և խաբեքայ .
Ի՛բր անհըլու անհուն չարեացդ ի խոհեր
Ակն ինձ չածեր՝ կամացս ընդդէմ խաղացեր :
Կարծեցեր թէ չիցէ սուրն իմ վրիժառու .
Այ խելազար , քեզէն եղեր մատընտու .
Ի քէն այժմիկ ես խընդրեցից մեծապէս
Ձընդ վայր հեղեալ զարմիս զարիւն փըրփրադէզ ,
Վըրէժ , հապա , յիշատակաց անիծից ,
Վըրէժ հօր քո խաբէութեան նենգակից ,
Վըրէժ հայրենեաց , արքայական վրէժ թագի
Եւ հօրն իմոյ անպարտ արեան ծորանի :
Որ յիւր մահուն յանմահութեան յորորան
Սեւթորմին խաւար առթեաց մըթութեան .
Անդ էաք մեք , բարձունք Մասեաց վեհավայր ,
Ընկլաք անձկաւ ի սուգ դըժբաղդ հաւասար :
Ընդ ըղձանաց դոյզըն շահու անիրաւ ,
Ճըրադն Հայոց ի զուարթ լուսոյն անդ շիջաւ .
Այն ինչ Անակ մարդախոյոշ իբր ըզգայլ
Ձազահութիւն և զմատնութիւն՝ դ իւր բարձեալ ,
Սուտ փախըստեայ էր ի խաղիսաղ ապաստան ,
Ըզթադն Հայոց վաճառելով յանպիտանս .
Արդար են Դիք՝ որ ինձ զիրաւն յայտնեցին ,
Ոչ կամեցան ըզփառս որդւոյ դաւողին :
Դու ապաշնորհ , հիմ՝ մոռացօնք քեզ եղեն
Պարգեք ձօնի , պըսակք և շուք որ յինէն ,
Շուք ի խրախճանս , շուք ի հանդէս աւագաց ,
Շուք ի պաշտօն արքայութեանս խընդազգեաց :
Ձի դու ումպէտ զայս ամենայն դրոհներ
Յոյժ սըրտացեալ մոլար կարծեաց քոյ ի սէր ,
Յետըս դարձար ապախտ ըզդիսն արարեր ,
Ոչ երկուցեալ յաչաց նոցին շանթաբեր :

Օ՛ն , արդ շրջթայդ հանդերձից քոց լիցի զարդ ,
Նովաւ փայլէ այր խնստամբակ ի թակարդ .
Տուն ճիւղաց խաւարչըտին ճեմարան
Արքայութիւն քո ի յերկրի անվախճան :
Զոր ուխտեաց քեզ կարծեցեալն այն քո Աստուած
Փոխան այնքան վաստակոց քոց և քըրտանց
Փառք քեզ վիրապն , և բարձից քոց այն աւարտ ,
Եաւէտ ձանձիր ըստորերկրեայց ընդ գումարտ :
Արագ անտի ի ծով հրալիր գեհնի
Խարդաւանեալ անկցիս կործան եղկելի :
Օ՛ն , շուտափոյթ ի մըթութեան խորխորատ
Արիք տանել , զօրականք , զայս մահապարտ :

Գրիգոր

Յառաջ , օ՛ն , զօրականք ,
Զեմ վըճուոյն դըժկամակ .
Տարայք զիս ի վիրապ ,
Տարայք , օ՛ն , հապըշտապ : (Տանին զԳրիգոր արտաքս) :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԺԲ.

ՍՄԲԱՏ. ՏՐԴԱՏ. ԶԱՐԵՀ. ԶՕՐԱԿԱՆՔ

Սմբատ (Գալով) :

Ըստ հրամանաց վեհափառիդ՝ ժամ է խաղալ յաջողակ
Առ առաւել բարդաւաճանս աշխարհակալ մեր զօրու .
Ի նոյն իսկ տենչ բորբոքեալ կան ախոյենից գումարտակ ,
Զինու զարդու սպառազինեալ են ամրակուռ կազմ ի չու :
Հիւսիսային ազգ խուժադուժ ի մեր երկիր զըռոհ տան .
Իսկ կուսակալք , գաւառապետք մեկնին յիւրեանց քաղաքաց
Թողեալք զամուրս աղխիւք ընչիւք աւարառուաց ապաստան
Տասըն բիւրիւք արշաւեսցուք կըշուել նոցա ըզհարուած :

Տրդատ

Ո՛վ բարկութեանս . զիսրդ ժըպիրհըն այնոքիկ
Խիզախ յառնեն հանդերձանօք խաբուսիկ .
Դեռ ևս չիցեն փորձ քաջութեան մեր բազկին
Զ՛ի մահաշունչ ճակատամարտ յաւակնին :

Քանիցս ոսոխք ի Պարսկաստան չարաբաստ
Անկան գլեցան յասպարիզի դիտապաստ ,
Եւ ի խօշին մահու յուզման մարգախանձ
Նահատակաց դասք վանեցան հետընթաց :
Բագրատունիդ , մատիւր յառաջ զօրութեամբ ,
Յանել ցըրուել ըղթընթամին ապրստամբ ,
Աշնանային հողմոց նըման տարուբեր
Սըփուել ըզգիակս յերեսս դաշտաց զայս գիշեր :

Սմբատ

Ըզխինդն ունայն ի փորս իւրեանց թաղեացեն
Ակընկալեալք յաջող ելից ապաւէն
Ըզմեզ մեռեալ կարծեն նոքա ապաղէն : (Գան զօրակաւք) :

Զարեհ

Արիք ի մարտ , + կորովիք .
Ի մեծարանս ճակատադրի
Ձեզ ի յերկնից են զօրավիզն
Պատենազէն գունդք Արիսի :
Ի դադաթունրս թընամեաց
Նեաք տեղասցին ցայտուկ ցայտուկ .
Զարդար վըրէժ մեր հետընթաց
Հանեցէք արդ , քաջաց բըռունք :

Սմբատ

Արձանասցուք միահամուռ 'դ Արագածին ճանապարհ ,
Անկցուք ջարդել մեք ի վերայ ողջ բանակին չարաչար .
Զարիւթիւն հայ դիւցազանց ունիցիք ձեր առաջի .
Փախըստական դք ի մարտէ յօրահասէն մի զերծցի :
Որ ի բազում բաղդի մըրցմունս ընկալայք դուք ըզնըյան ,
Ձընդգիմակացս յասպարիզի սատակեցէք զամենայն .
Մերում զարմի բընիկք են յաղթք , որպէս յիշեն պատմաբանք .
Արչաւեսցուք , Հայոց կորիւնք , սովալըլուկ ի հրոսակ :
Մի տարակոյս յաշիղութեան ի ձեզ բաղդի յայս նըադ .
Երզնում ի դիս , յարե թաղին Հայկայ , օհ , մեզ մընան փառք :
Հապա , քաջք իմ , կամ մեք կեցցուք , զի այս վայել է համակ ,
Կամ ի մարտի՝ եթէ անկցուք՝ համարեսցուք նահատակ :
Ընդ հովանեաւ քաջ վահագնի սատակեցին ըստամբակք
Եւ յարքունուստ առատաձիր ընկալիք դուք մըրցանակ :

Հընչեսցի փոյթ աւագափող՝ տացի նըշան մարտացու ,
Յառաջեսցեն զրօշակաւորք կարապետել յարեան չու :
Հանա , յառաջ . . .

Զօրակաւք (երգեմ ի քսյ) :

Ի կռիւ մահաշունչ արիք , Հայկազունք ,
Ծեծել սուսերաւ Սասանայ ըզկրունկն ,
Անհաշտ մեր թըշնամոյն .
Ոյր զօրք ահիւ տացեն փախուստ ,
Ընդ ճեպ քաջացն կասեալ յետուստ ,
Անկցին դիտապաստ , յարեան թաթաղուն :
Ի զէն ամրապինդ ելցուք ի ճակատ՝
Խաղալ ձիւնթաց յամբոխ ապիրատ
Կործանել յանդիման .
Զօնի առատ մեզ ի բարձանց
Աղիկամի աստ քաջարանց
Դիմեւոց ի մահ , պըսակ յազթական : (Զգի վարագոյրն) :

Կը շարունակուի :

Ա Ր Տ Ա Շ Է Ս

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Գ .

ՏԵՍԻՂ Ա .

Սհնեակ փառաւոր .

Արտաշէս , Արտաւան

ԱՐՏԱՇԷՍ

(Մտեայ ընդ Արտաւանայ) : Ահաւասիկ ես , իմ
քաջազուն Արտաւան , հայրենին վիճակեալ
գահու՝ սկիզբն առնեմ գործոց արքունի .
այլ զիարդ դառնութեամբ լցաւ պղտորե-
ցաւ մեզ օրս , ոչ գիտեմ , և անփորձ ձե-
ռամբ յայտոսիկ մխիլ զանգիտեմ : Այլ դու ,
երեւելիդ ի դրանս արքունի և հաւատա-
րիմ յիր և ի բան , քաջութեամբ և ի-

մաստութեամբ ձեռն տուր ինձ , փոխարէն
երախտեաց հօր իմոյ :

ԱՐՏԱՍԱՆ

Դրաւայ քո եմ , տէր արքայ . ահա ես ձգեմ
զձեռն իմ առ քեզ , և ոչ վրիպեսցի բան մի
յարքայէ :

ԱՐՏԱՇԷՍ

Ե՛րթ դու այժմ ի բանտ առ Արքակ , և
տես զի՛նչ բանք են ի բերան նորա . և
փութա՛յ այսր և խորհեսցուք ի վերայ նո-
րա իրաւունս :

ԱՐՏԱՍԱՆ

Ահաւասիկ ես : (Վա՛շ անմտութեանդ) :
(Ելանէ) :